

УЧАСТЬ 66-ї ГВАРДІЙСЬКОЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ ДИВІЗІЇ У ФОРСУВАННІ ДНІПРА В ЖОВТНІ 1943 РОКУ

Дослідження торкається трагічної участі 66-ї гвардійської стрілецької дивізії 32-го гвардійського стрілецького корпусу 5-ї гвардійської армії Степового фронту у форсуванні Дніпра в районі с. Власівка на початку жовтня 1943 р.

Ключові слова: полк, дивізія, армія, форсування, плацдарм, Дніпро.

У ході радянсько-німецького протистояння 1943 р. став символом трьох знакових перемог Червоної армії над Вермахтом – під Сталінградом, на Курській дузі та на Дніпрі. Стосовно названих вище битв в історичній науці більше ніж за 70 років вивчення наймасштабнішої в історії людства війни склався уже традиційний підхід щодо визначення їхньої значимості для перемоги над Німеччиною. Історики стверджують, що перемога під Сталінградом започаткувала корінний перелом у ході війни, а розгромом противника на Курському виступі було його остаточно закріплено. З огляду на увесь драматизм подій, що відбувалися під Сталінградом і на Курській дузі наприкінці 1942 – влітку 1943 р, з вище означеним підходом трактування бойових дій на Волзі і під Курськом важко не погодитися, але тоді яким чином з-поміж трьох знакових перемог 1943 р. і символів загальної перемоги розглядати і трактувати битву за Дніпро. Чи просто знакова битва у рамках військової кампанії 1943 р., чи можливо саме результат битви на Дніпрі можна і, на нашу думку, варто розглядати як закріплення корінного перелому у війні.

Хід і наслідки битви за Дніпро значною мірою вплинули на подальше розгортання бойових дій на території Білорусії, Правобережної України, в Криму, сприяли розгрому ворога під Києвом, Житомиром, Кіровоградом і Корсунь-Шевченківським та виходу радянських армій на лінію державного кордону.

У битві за Дніпро, що тривала впродовж другої половини 1943 р., взяли активну участь п'ять радянських фронтів: Центральний, Воронежський, Степовий, Південно-Західний та Південний. Загалом у їхньому складі діяло 30 загальновійськових, 5 повітряних та 4 танкові армії, 1 танковий, 3 механізовані та 1 кавалерійський корпуси [28]. Всього 44 з'єднання, якими в ході форсування ріки наприкінці вересня – на початку жовтня було захоплено 23 плацдарми на Дніпрі та ще 2 на його правій притоці – річці Прип'ять. З них до рівня оперативних збільшилися лише три, в тому числі й кременчуцько-криворізький, що був утворений у смузі наступу Степового фронту.

Плацдарм наприкінці вересня – на початку жовтня 1943 р. був захоплений та розширювався частинами 7-ї гвардійської армії генерал-лейтенанта М. С. Шумілова, 57-ї армії генерал-лейтенанта М. О. Гагена та 37-ї армії генерал-лейтенанта М. М. Шарохіна [26, с. 185], які першими вийшли до Дніпра у ході боїв на його лівому березі. Деяко пізніше форсувати Дніпро почали частини 53-ї армії генерал-лейтенанта І. М. Манагарова та 5-ї гвардійської армії генерал-лейтенанта О. С. Жадова, для яких форсування Дніпра стало серйозною трагедією [26].

У пропонованій публікації хочемо зосередити увагу на участі у підкоренні Дніпра 66-ї гвардійської стрілецької дивізії, аби на її прикладі продемонструвати чому трагедія стала можливою, а також показати її масштаби. Зауважимо, що це не перша наша публікація, зміст якої присвячено трагічним подіям участі 5-ї гвардійської армії у форсуванні Дніпра. Нами вже пропонувалися на високий суд наукової громадськості розвідки щодо участі у форсуванні ріки 32-го гвардійського стрілецького корпусу [28] та 97-ї гвардійської стрілецької дивізії [27]. Зокрема, в останній публікації нами представлено не лише дані щодо бойових дій на Дніпрі, в яких дивізія брала участь, а й оприлюднені дані щодо втрат серед особового складу з'єднання, яке форсувало ріку у першому ешелоні. Тоді серед загиблих нам вдалося нарахувати 45 офіцерів та 218 представників рядового та сержантського складу – всього 263 бійці [27, с. 159]. На перший погляд це нібито виправдані втрати, оскільки, як ми уже зазначили, бійці дивізії форсували ріку в першому ешелоні, а це означає, що вони діяли як група прориву, а тому озвучені цифри виглядають як така собі закономірність притаманна для війни. Але нас, як дослідників, спонукає задуматися кілька фактів, пов'язаних із загибеллю на островах полкового командування 289-го та

292-го гвардійських стрілецьких полків і, навіть, представників командного складу дивізії, маємо на увазі заступника командира 97-ї гвардійської стрілецької дивізії гвардії полковника В. Я. Кашляєва [27, с. 159]. У згаданій публікації ми дійшли висновку, що трагічні події та значні втрати дивізії стали наслідком не продуманих дій корпусного та армійського командування – в першу чергу генералів О. І. Родімцева та О. С. Жадова, а також офіцерів із штабів 32-го гвардійського стрілецького корпусу та 5-ї гвардійської армії, у складі яких восени 1943 року діяла згадувана дивізія.

Пропонованою публікацією ми спробуємо підтвердити власні попередні висновки. Джерельною базою для підготовки дослідження виступили мемуари І. С. Конєва [16], О. С. Жадова [5] та О. І. Родімцева [22], які безпосередньо командували частинами, котрі форсували Дніпро; спогади окремих учасників подій, опубліковані окремими виданнями або повідомленнями [1; 2; 3; 4; 9], а також історико-мемуарні нариси про бойовий шлях 5-ї гвардійської армії [24] та 66-ї гвардійської стрілецької дивізії у роки Другої світової війни [19]. Окремою групою джерел виступають документи щодо втрат 66-ї гвардійської дивізії наприкінці вересня – на початку жовтня 1943 року [10; 11; 12; 13; 14; 15], котрі нам вдалося виявити в Центральному архіві Міністерства оборони (далі ЦАМО) Російської Федерації, колишньому ЦАМО СРСР, що знаходиться у м. Подольську під Московою. Щодо історіографії обраної проблеми, то вона практично відсутня. Ми можемо відзначити лише деякі власні розвідки [26; 27; 28; 29] та дослідження В. Ю. Сергєєва, який вперше порушив проблему участі 5-ї гвардійської армії та її корпусів і дивізій у форсуванні Дніпра у невеличкому нарисі «У жовтні сорок третього...» [25].

66-а гвардійська стрілецька дивізія була сформована 18 липня 1941 р. відповідно до рішення Генерального штабу Червоної Армії в тилу Південно-Західного фронту, на території Сумської області. Тоді вона розпочала бойовий шлях як 293-я стрілецька. Дивізія була утворена з мобілізованих чоловіків із Сумської, Чернігівської та Харківської областей. Формуванням дивізії займався комбриг (згодом генерал-майор) Ф. П. Лагутін. Він же став і її першим бойовим командиром [19, с. 6]. Впродовж 1941 – 1942 рр. новоствореному з'єднанню довелося брати участь в оборонних та наступальних боях на Сумщині [19, с. 9], в районі Прохорівки й Белгорода [19, с. 20 – 21], під Харковом [19, с. 26 – 29] та під Сталінградом [19, с. 30 – 42]. За особливі заслуги, хоробрість і мужність, продемонстровані бійцями з'єднання у ході Сталінградської битви дивізія 1 лютого 1943 р. була перетворена на 66-у гвардійську [19, с. 46], а за кілька днів до того (21 січня) новим командиром дивізії було призначено генерал-майора Я. В. Якшина. Ф. П. Лагутін був підвищений по службі й став заступником командувача 21-ї армії Донського фронту.

1943 рік видався особливо тяжким і для народів СРСР, і для Червоної Армії. Не становить виключення й 66-а гвардійська стрілецька дивізія. Цього року її бійцям довелося брати участь у ліквідації оточеного потужного німецького угруповання під Сталінградом, тримати удар на Курському виступі, брати участь в оточенні та ліквідації томарівсько-борисівського угруповання противника, звільняти міста і села на території Харківщини й Полтавщини, форсувати Дніпро.

Працюючи із згаданою літературою, а також періодичною пресою 1943 р. без перебільшення можемо констатувати, що 66-а гвардійська стрілецька дивізія, як і інші з'єднання 5-ї гвардійської армії, була однією із найкращих у складі всього Степового (2-го Українського) фронту. Для прикладу, 24 вересня 1943 р. газета «Красная звезда» опублікувала Наказ Верховного Головнокомандувача Й. В. Сталіна командувачу Степового фронту генералу армії І. С. Конєву, яким підсумовувалася участь 53-ї, 5-ї гвардійської та 5-ї повітряної армій генералів І. М. Манагарова, О. С. Жадова та С. К. Горюнова в боях на Полтавському напрямку. Народи СРСР інформувалися про те, що «войска Степного фронту, успешно развивая наступление, форсировали реку Ворсклу и после трехдневных напряженных боёв, 23 сентября овладели областным центром Украины – городом Полтава – мощным узлом обороны немцев на левобережной Украине» [20, с. 1]. Разом із тим, у Наказі командувачу фронтом доводилося до відома рішення Верховного Головнокомандувача, що з числа згаданих армій семи дивізіям, бійці яких особливо відзначилися в ході штурму міста, присвоюється почесне найменування «Полтавських». Серед них була й 66-а гвардійська стрілецька дивізія 32-го гвардійського стрілецького корпусу 5-ї гвардійської армії. Зауважимо, що із 7 дивізій, згаданих у наказі, 5 входили до складу 5-ї гвардійської армії. Менше ніж за тиждень, 29 вересня 1943 р. бійці 66-ї гвардійської вдруге відзначилися у ході боїв за м. Кременчук й почали готуватися до форсування Дніпра.

Ще напередодні боїв за Полтаву командувач Степовим фронтом генерал армії І. С. Конєв видав наказ командармам 5-ї гвардійської, 53-ї, 69-ї, 7-ї гвардійської, 57-ї та 46-ї армій енергійно розвивати наступ, переслідувати противника, який відступав, і впродовж 20 – 25 вересня 1943 р. оволодіти переправами на Дніпрі та забезпечити його форсування, не дозволивши ворогу огвотатися [16, с. 125].

Наприкінці вересня цей наказ вдалося виконати лише вже згадуваним вище 7-й гвардійській та 37-й арміям. Наприкінці вересня – на початку жовтня 1943 р. цим арміям вдалося об'єднати свої невеликі плацдарми на Правобережжі в єдиний плацдарм, на якому точилися запеклі бої [30, с. 56; 17]. Німецьке командування зосередило проти радянських з'єднань на правобережжі потужне угруповання з піхотних і танкових дивізій 8-ї польової та 1-ї танкової армій генералів О. Веллера та Г. Хубе.

По мірі ж виходу армій Степового фронту до Дніпра, кожна з них самостійно розпочинала підкорювати водяну перешкоду з подальшим захопленням, утриманням та розширенням плацдармів на її правому березі. 29 вересня 1943 р. до Дніпра в районі Кременчука вийшли 53-я армія генерал-лейтенанта І. М. Манагарова та 5-а гвардійська армія генерал-лейтенанта О. С. Жадова. Для обох із них форсування стало трагічним, оскільки подолати Дніпро впродовж 1 – 10 жовтня їм не вдалося і пізніше бійці згаданих з'єднань були перекинуті на вже розширений плацдарм в районі Мишуриноного Рогу – Куцеволівки – Деревки.

Що ж відбулося у ході форсування Дніпра 5-ю гвардійською армією? Спробуємо дати відповідь на це питання на прикладі участі 66-ї гвардійської стрілецької дивізії у підкоренні ріки.

5-а гвардійська армія генерал-лейтенанта О. С. Жадова безумовно мала виконати наказ командувача фронтом, оскільки від реалізації поставлених завдань залежав успіх військової кампанії на правому березі Дніпра. При цьому актуальність виконання наказу була гострою до 25 вересня 1943 року. 3 – 4 жовтня (саме тоді армія розпочала форсувати Дніпро північніше м. Кременчук), на нашу думку задіювати армію з метою форсування ріки в районі Новогеографівська вже було недоцільно, оскільки 7-а гвардійська й 37-а армії вже вели запеклі бої на ділянці Деревка-Мишурин Ріг-Куцеволівка-Домоткань. І саме там використання 5-ї гвардійської армії було необхідним. Але вона на утримуваний плацдарм перекинута не була. Причина цього нам поки-що невідома. Очевидно, що командування фронту плекало надію, що 4-й і 5-й гвардійським та 53-й арміям вдасться захопити ще один стратегічний плацдарм, з якого краще буде розгортати наступ на Правобережжі – від Черкас до Новогеографівська. З іншого боку цілком можливо, що командування фронтом побоювалося зосереджувати значні сили на невеликому плацдармі або можливості переправлення військ у місці контрольованої переправи були обмеженими.

На перший погляд гвардійці генерала О. С. Жадова за умов успішного форсування Дніпра й захоплення плацдарму на його правому березі біля Новогеографівська* мали вступити в затяжні бої та відтягнути німецькі частини від плацдармів, контрольованих 37-ю і 7-ю гвардійською арміями.

Реально ж, захопити ще один плацдарм частинам 5-ї гвардійської армії було практично не можливо. По-перше, на ділянці Кременчук – Власівка – Максимівка, де мала діяти армія, правий берег Дніпра набагато вищий ніж лівий, що практично не давало ніяких шансів бійцям зачепитися за нього, навіть, у випадку успішної переправи через Дніпро (масмо на увазі мінімальні втрати серед особового складу і необхідної техніки). По-друге, армія була не готова форсувати Дніпро, оскільки не вистачало човнів, плотів, понтонного устаткування і т.д. По-третє, на правому березі, займаючи вигідні позиції, була готова вступити в бій 320-а піхотна дивізія, яка контролювала саме на цій ділянці добре укріплену лінію оборонних споруд т. зв. «Східного валу». По-четверте, армійські з'єднання вийшли до Дніпра недоукомплектованими з огляду на участь у сильних боях під Полтавою і Кременчуком. Поповнення, котре й було направлене в частини, не мало досвіду участі в боях. З огляду на все викладене, складається враження, що результативність форсування Дніпра 5-ю гвардійською армією значною мірою покладалася на удачу.

Добре спланувати операцію в армійського командування не було можливості, а тому підготовка до форсування проходила лише кілька днів. Підкорювати Дніпро було вирішено силами 32-го й 33-го гвардійських стрілецьких корпусів, кожен з яких складався з трьох дивізій. 66-а гвардійська стрілецька дивізія мала діяти в складі 32-го гвардійського стрілецького корпусу, яким командував генерал-лейтенант О. І. Родімцев. Крім 66-ї, у розпорядженні Олександра Ілліча

* нині частина м. Світловодська Кіровоградської області.

ще були 13-а та 97-а гвардійські стрілецькі дивізії, якими відповідно командували генерал-майори Г. В. Бакланов та І. І. Анциферов.

Відповідно до плану форсування Дніпра гвардійці 13-ї й 97-ї дивізій мали штурмувати ріку в першому ешелоні, а бійці генерал-майора Я. В. Якшина – в другому. Перші мали прорвати оборону противника, другі – розвинути удар й закріпити успіх. Подібним чином вище названі з'єднання діяли увесь час, починаючи ще з Курської дуги. При цьому 66-а дивізія практично завжди діяла в другому ешелоні.

Названим вище дивізіям корпусу довелося форсувати Дніпро на ділянці Власівка – Максимівка, з висадкою на кількох дніпровських островах, саме їх довелося утримувати бійцям корпусу впродовж 3 – 11 жовтня 1943 року, не дивлячись на величезні втрати і відсутність перспективи бодай зачепитися за правий берег.

На момент участі в операції 66-а гвардійська стрілецька дивізія складалася зі 145-го, 193-го й 195-го стрілецьких полків [19]. Брала участь у форсуванні Дніпра впродовж 5 – 11 жовтня 1943 року, а потім за розпорядженням командування корпусу була відведена на попередні позиції, так і не подолавши Дніпро у визначеному районі. Через кілька днів з'єднання було практично безперешкодно перекинуте на плацдарм, контрольований арміями М. С. Шумілова й М. М. Шарохіна й доволі успішно діяло на території сучасних Онуфріївського та Світловодського районів Кіровоградщини.

Бої на дніпровських островах коштували 66-й гвардійській дивізії чималих втрат. За час підготовки до форсування ріки та в ході самої операції з'єднання впродовж 27 вересня – 17 жовтня 1943 р. * втратило 17 офіцерів [10, арк. 139; 11, арк. 220] та 193 представники рядового та сержантського складу [12, арк. 156; 13, арк. 156 – 160; 14, арк. 15 – 24; 15, арк. 25 зв. – 26]. В цілому дивізія втратила 210 бійців, з яких від ран і хвороб в шпиталі померло лише 16. Як бачимо, втрати дивізії генерал-майора Я. В. Якшина значною мірою не відрізняються від втрат 97-ї гвардійської стрілецької дивізії. А це означає, що план форсування Дніпра тактично провалився ще в перші дні операції, коли дивізії прориву, потрапивши під щільний артилерійський вогонь противника, змушені були перейти до безперспективної оборони (противник, володіючи панівними висотами, контролював практично кожен рух на островах). Задіювати 66-у гвардійську стрілецьку дивізію, як з'єднання другого ешелону, було не логічно і не виправдано, оскільки успіх операції не намітився. Виходячи з цього, з'єднання понесло марні втрати, що в цілому стало трагедією безповоротних втрат людських ресурсів, а також трагедією невиконання бойового завдання гвардійським з'єднанням, що можна розглядати як на рівні полку або дивізії, так і в рамках усієї армії.

Після війни колишні начальник штабу 32-го гвардійського стрілецького корпусу І. О. Самчук [24], командувач цього ж корпусу О. І. Родімцев [22], командувач 5-ї гвардійської армії О. С. Жадов [5] та командувач Степового фронту І. С. Конєв [16] “коректно” описали в своїх спогадах трагічну тему участі 5-ї гвардійської армії та її частин у форсуванні Дніпра. У цьому немає нічого дивного, адже партія вимагала відтворювати і прославляти героїчне і непереможне.

Масштаби трагедії 66-ї гвардійської стрілецької дивізії на Дніпрі нам дозволяють деякою мірою досягнути мемуари М. Г. Абдуліна [1; 2; 3; 4] – у 1943 році сержанта 193-го гвардійського стрілецького полку, який був учасником подій. Зокрема, Мансур Гізатулович з погляду солдата представив проблему участі його з'єднання в операції та подав деякі власні оцінки щодо неї. Аналізуючи його мемуари, можемо констатувати, що фронтове, армійське й корпусне командування переоцінило власні можливості й недооцінило можливості противника, маємо на увазі проріхи в організації розвідувальної роботи щодо позицій ворога [1, с. 127] та ідею форсування Дніпра з ходу, на «плечах отступающего противника»; що полки й дивізії не були укомплектовані необхідними плавзасобами для переправи через ріку [1, с. 122]; що тактично противник займав вигідніші позиції для оборони – добре укріплений і набагато вищий у смугі наступу дивізії правий берег (це обумовлює питання про доцільність проведення операції саме в районі Власівка – Новогеоргіївськ); що впродовж операції бійців, котрі перебували на острові практично не підтримувала артилерія, а авіація взагалі не задіювалася [1, с. 127 – 128]; що в учасників операції не було зв'язку з командуванням [1, с. 132]. При цьому автор спогадів

* датування втрат дещо виходить за хронологію саме форсування Дніпра дивізією й обумовлене документацією щодо втрат з'єднання, яка не включає його втрати в ході боїв за Кременчук, але охоплює втрати на дніпровських островах у районі с. Власівка, у тому числі тих бійців, які померли в шпиталі від ран отриманих у ході боїв на Дніпрі.

повідомляє, що після війни йому стало відомо, що його з'єднання виконувало наказ здійснювати «демонстрацію ложной переправи»[1, с. 134] і що всі бійці з цим наказом впоралися.

Працюючи і з документами, і з уже названою мемуарною літературою, ми змушені не погодитися з останньою тезою шанованого нами фронтовика. Такого наказу стосовно 5-ї гвардійської армії не було. На це вказують мемуари І. С. Конєва, О. С. Жадова та І. О. Самчука, в яких немає жодного слова щодо організації 5-ю гвардійською армією відволікаючого плацдарму. Нічого подібного щодо наступу на Дніпрі немає ні в плані наступальної операції з форсуванням Дніпра, ні у директиві командувача Степового фронту генерала армії І. С. Конєва, що відповідно датуються 1 та 2 жовтня 1943 р. [18; 8]. І найголовніше, що командарм О. С. Жадов, аналізуючи хід підготовки до форсування Дніпра [21], також не вказав, що його армія лише мала виконувати завдання, спрямоване на захоплення плацдарму, який би мав виконувати роль такого, що відволікає сили противника від основного удару.

У зв'язку із цим масштаби трагедії 66-ї гвардійської стрілецької дивізії на дніпровських островах, так само як інших з'єднань 5-ї гвардійської армії, лише сильніші, оскільки можуть розглядатися у площині несправедливого забуття учасників операції задля спасіння післявоєнного авторитету корпусного й армійського командування та збереження міфу про непереможність гвардійських з'єднань. Говорячи про спасіння репутації командування ми свідомо не згадали командування дивізії, оскільки за результатами операції, комдив Я. В. Якшин був відсторонений від командування дивізією. Після війни він не написав спогадів, що на нашу думку є красномовним свідченням його ставлення до пережитого в роки війни. Нам лише відомо, що 1975 р. Яким Васильович приїздив на Дніпро й віддавав шану бійцям своєї дивізії.

Джерела та література:

1. Абдулин М. Г. От Сталинграда до Днепра / М. Абдулин. – М.: Яуза; Эксмо, 2010. – 320 с.
2. Абдулин М. Г. Страницы солдатского дневника / М. Абдулин. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 160 с.
3. Абдулин М. Г. 160 страниц солдатского дневника / М. Абдулин. – М., 1985. – 160 с.
4. Абдулин М. Г. Переправа, переправа... / М. Абдулин // Дружба народов. – 1985. – № 4. – С. 201 – 210.
5. Жадов А. С. Четыре года войны / А. Жадов. – М.: Воениздат, 1978. – 334 с.
6. Воронцов Т. Ф., Бирюков Н. И., Смекалов А. Ф. От волжских степей до австрийских Альп (боевой путь 4-й гвардейской армии) / Т. Ф. Воронцов, Н. И. Бирюков, А. Смекалов. – М.: Воениздат, 1971. – 256 с.
7. Гуркин В. В. Освобождение Левобережной Украины. Черниговско-Полтавская Стратегическая наступательная операция / В. В. Гуркин // Военно-исторический журнал. – 2002. – № 1. – С. 12 – 17.
8. Директива командующего войсками Степного фронта № 00707/ОП от 2.10.1943 г. на наступление с форсированием р. Днепр // Сборник боевых документов Великой Отечественной войны. – М.: Воениздат МО СССР, 1955. – Вып. 24. – С. 7 – 8.
9. Егоров В. Г. Герои остаются с нами: Документальная повесть [О 193-м стрелковом полке 66-й гвардейской Полтавской Краснознамённой стрелковой дивизии] / В. Егоров. – Харьков: Прапор, 1986. – 143 с.
10. Центральний архів Міністерства оборони Російської Федерації (далі ЦАМО РФ). – Ф. 33. – Оп. 11 458. – Од. зб. 130.
11. ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11 458. – Од. зб. 130.
12. ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18 001. – Од. зб. 879.
13. ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18 001. – Од. зб. 879.
14. ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18 001. – Од. зб. 971.
15. ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18 001. – Од. зб. 971.
16. Конев И. С. Записки командующего фронтом. 1943 – 1944 / И. С. Конев. – М.: Наука, 1972. – 368 с.
17. От Волги до Праги. Боевой путь 7-й гвардейской армии / К. С. Белов, Кравченко Ф. П., Личутин Ф. И., Радько В. А., Серый С. И., Драгунский Д. А. [рук авт. коллектива]. – М.: Воениздат, 1966. – 256 с.
18. План командующего войсками Степного фронта от 1.10.1943 г. на проведение наступательной операции с форсированием р. Днепр // Сборник боевых документов Великой Отечественной войны. – М.: Воениздат МО СССР, 1955. – Вып. 24. – С. 5 – 7.
19. Под гвардейским Знаменем: Боевой путь 66-й гвардейской стрелковой Полтавской Краснознамённой дивизии. – М.: Воениздат, 1992. – 143 с.
20. Приказ Верховного Главнокомандующего Генералу армии Коневу 23 сентября 1943 г. // Красная звезда. – 1943. – 24 сентября. – С. 1.
21. Приказ войскам 5-й гвардейской армии № 0121/ОП от 7.10.1943 г. о недостатках при организации форсирования р. Днепр // Сборник боевых документов Великой Отечественной войны. – М.: Воениздат МО СССР, 1955. – Вып. 24. – С. 54 – 55.

22. Родимцев А. И. Твои, Родина, сыновья. (Записки военных лет) / А. И Родимцев. – К.: Госполитиздат УССР, 1962. – 274 с.
23. Самчук И. А. Тринадцатая гвардейская / И. А Самчук. – М.: Воениздат, 1971. – 280 с.
24. Самчук И. А. От Волги до Эльбы и Праги / И. Самчук, П. Скачко, Ю. Бабиков, И. Гнедой. – М.: Воениздат, 1970. – 336 с.
25. Сергеев В. У жовтні сорок третього... / В. Сергеев – Світловодськ, 2009. – 32 с.
26. Чорний О. В. Героїзм і трагедія 5-ї гвардійської армії у битві за Дніпро у вересні – жовтні 1943 року / О. В Чорний // Наукові записки. – Випуск 14. – Серія: Історичні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – С. 181 – 193.
27. Чорний О. В. Участь 97-ї гвардійської стрілецької дивізії у форсування Дніпра в районі с. Власівка / О. В Чорний / Битва за Дніпро. До 70-річчя визволення м. Києва від нацистських загарбників: Збірник наукових праць / Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Київ, 31 жовтня 2013 р. / Кабінет міністрів України, Український інститут національної пам'яті, Міністерство культури України, Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років», Інститут історії України НАН України. – К.: ДП «НВЦ«Пріоритети», 2013. – С. 155 – 162.
28. Чорний О. В. Участь 32-го гвардійського стрілецького корпусу 5-ї гвардійської армії у форсуванні Дніпра в мемуарах та оцінках учасників подій / О. И Чорний / Военна історія Середньої Наддніпряни: Збірник наукових праць / Під заг. ред. В. В. Карпова. – К., 2012. – С. 574 – 580.
29. Чорний О. В. Участь 66-ї гвардійської стрілецької дивізії у боях на дніпровських островах у жовтні 1943 року у спогадах М. Г. Абдуліна / О. В Чорний / Аркасівські читання: матеріали Другої науково-практичної конференції (27 – 28 квітня 2012 р.). – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. – С. 264 – 266.
30. Шарохин М. М. Форсирование Днепра армией с ходу / М. М Шарохин // Военно-исторический журнал. – 1963. – № 9. – С. 54 – 57.

Аннотація

Исследование касается трагического участия 66-й гвардейской стрелковой дивизии 32-го гвардейского стрелкового корпуса 5-й гвардейской армии Степного фронта в форсировании Днепра в районе с. Власовка в начале октября 1943 г.

Ключевые слова: полк, дивизия, армия, форсирование, плацдарм, Днепр.

Annotation

The research concerns the tragic participation of the 66th Guards Rifle Division the 32nd Guards Rifle Corps the 5th Guards Army of Steppe Front in the forced crossing of the Dnieper near Vlasivka in October 1943.

Key words: front, army, forced crossing, bridgehead, the Dnieper.